

10. Про вищу освіту : Закон України : від 01 липня 2014 року № 1556-VII // Відом. Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38.

Коростельова А. О.

(наук. кер. – ст. викл. Молчановська В.М.,
студенка IV курсу юридичного факультету

Полтавський інститут економіки і права

«Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна”

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ

Сьогодні інтелектуальна діяльність та її результати все більше набувають пріоритетного значення в усьому світі, стають визначальною і вирішальною рушійною силою будь-якого розвитку. В основі майже всіх суспільних перетворень лежить саме рівень використання творчого інтелектуального капіталу держави, ефективність функціонування системи і механізму державної охорони та законодавчого регулювання прав інтелектуальної власності. Разом з цим, від того, наскільки значним є інтелектуальний потенціал суспільства, залежить успіх вирішення багатьох важливих політичних, економічних, соціальних проблем, що й підкреслює актуальність розгляду даного питання.

Дослідженню окремих аспектів права інтелектуальної власності присвячені роботи Т. Рудник, Г. Закорецької, Т. Івачевської, Н. Кузнецової, Г. Андрощука, О. Святоцького та ін..

Метою є аналіз чинного законодавства з питань інтелектуальної власності, виявлення його недоліків, основних проблем правового регулювання прав інтелектуальної власності та напрямків їх усунення.

В основу дослідження покладено законодавчі та нормативні документи, праці вітчизняних вчених, періодичні видання.

Не можливо не погодитись з твердженнями Рудник Т. та Загорецької Г., згідно з якими, сфера інтелектуальної власності є могутнім ресурсом розвитку та стабілізації економічного ринку. Але її роль у розвитку вітчизняної економіки явно недооцінюється. Наука, культура та техніка можуть динамічно розвиватися лише за наявності відповідних умов, в тому числі відповідних правових підстав. Відповідно норми, що містяться у чинному законодавстві з питань інтелектуальної власності, не є досконалими, містять чимало правових колізій, не збігаються між собою, суперечать одна одній і взагалі залишають відкритими багато правових питань у цій сфері. Це, у свою чергу, не дає можливості створити надійний правовий захист результатів інтелектуальної діяльності та стимулювати інтелектуальну, творчу активність [4, с.8].

Однією з причин цього є те, що законодавство, яке регламентує відносини з приводу результатів, наприклад, матеріального виробництва, розвивалось більше двох тисяч років і стабілізувалось. У порівнянні з цим існування власного самостійного законодавства у сфері інтелектуальної власності становить лише декілька десятків років, тобто досить малий термін.

Законодавство про інтелектуальну власність за своїм характером є комплексним, його основу становлять положення Конституції України, яка у ст. 41 закріплює право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної творчої діяльності, відповідно ст. 54 гарантує громадянам свободу літературної, художньої та технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Норми про захист права інтелектуальної власності знайшли своє відображення у Цивільному, Господарському, Кримінальному кодексах України, у Кодексі України про адміністративні правопорушення та у спеціальних законах України у сфері інтелектуальної власності (зокрема, закони України «Про авторське право і суміжні права» від 11.07.2010 р., «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.2013 р., «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 01.06.2014 р., «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 21.12.2010 р.

Основним системним законодавчим актом у сфері захисту прав інтелектуальної власності є Цивільний кодекс України, який вперше об'єднав норми, що забезпечують охорону прав на результати творчої інтелектуальної діяльності, в окремій книзі.

Важливо зазначити, що протягом останнього десятиріччя в Україні відбувався досить інтенсивний процес становлення державної політики щодо правової охорони інтелектуальної власності, ядром якої є Державна служба інтелектуальної власності. Нині вона сформована і здатна виконувати основні функції. Її діяльність регулюється 37 законами і понад 100 підзаконними актами, які поширюють свою дію на об'єкти інтелектуальної власності й на сферу захисту від недобросовісної конкуренції. Наявність комплексної галузі законодавства, що регулює відносини у сфері інтелектуальної власності, свідчить про розуміння значення цієї сфери людської діяльності для держави.

Як вдало вказує Івачевська Т. В., важливим етапом державної політики в сфері інтелектуальної власності є реалізація затвердженої колегією Держслужби Концепції розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009-2014 рр. У Концепції збережені базові напрями розвитку державної політики, пов'язані з гармонізацією національного законодавства з міжнародними нормами, посиленням захисту прав інтелектуальної власності, удосконаленням експертизи заявок на всі об'єкти права інтелектуальної власності, поширенням знань, підготовкою фахівців та інші напрямки [1, с.135].

Слід зазначити також і те, що Україна є членом Бернської конвенції з охорони літературних і художніх творів, членом Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) та учасником 15 із 26 універсальних міжнародних конвенцій та договорів у цій сфері.

Однак, хоча захист права інтелектуальної власності у законодавстві України певною мірою удосконалений, попри всі позитиви його не можна вважати бездоганним. Зокрема це підтверджується рядом проблем, це зокрема:

1. оцінка суспільством проблем охорони прав інтелектуальної власності. На жаль, в Україні спостерігається панівна зневага суспільства до охорони результатів інтелектуальної праці, відсутність в державі дієвих механізмів охорони та захисту результатів інтелектуальної творчості;
2. проблема боротьби з піратством. За висновками Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, Україна входить у першу десятку в списку 58 країн із низькими стандартами охорони інтелектуальних прав. Масштаби порушень права інтелектуальної власності зростають швидкими темпами в усьому світі. За сучасних умов інтелектуальна власність дійсно стає одним із найпотужніших джерел надходження фінансових ресурсів, найціннішим капіталом. Цей капітал приваблює багатьох охочих скористатися ним неправомірно й отримати великі доходи. Розвиток сучасних інформаційних технологій, інформаційної техніки, засобів відтворення та поширення інформації лише полегшує цю справу;
3. потребують також удосконалення правові норми, пов'язані із введенням об'єктів права інтелектуальної власності до цивільного обороту, оцінки вартості прав інтелектуальної власності;
4. багато уваги приділяється проблемі забезпечення ефективного адміністративного та судового захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності. Як свідчить аналіз судової практики розгляду спорів, що пов'язані з об'єктами права інтелектуальної власності, на цей час юридичні і фізичні особи більш активно захищають свої права в судах всіх рівнів, ніж декілька років назад, і кількість таких справ постійно зростає. Саме це дає підстави вивчати питання щодо можливості утворення в Україні Патентного суду (Суду з питань інтелектуальної власності) [1, с.135];
5. українське законодавство з питань інтелектуальної власності не містить будь-якої норми, яка хоча б якимось чином стимулювала творчу інтелектуальну діяльність і творців новачій до нового творчого пошуку. Наші творці не наділяються необхідними пільгами з боку держави за свою активну творчу діяльність. Як наслідок Україна суттєво відстає за обсягом

використання результатів інтелектуальної діяльності, що зумовлюється передусім відсутністю фінансування науково-технічних досягнень для їх подальшої комерційної реалізації та недостатністю правової охорони, яку необхідно отримувати в іноземних державах. Слід зазначити, що до середини 90-х років Україна мала значний винахідницький потенціал. Майже 40% усіх винаходів ЄСРП були українського походження. Однак уже за останні 5 років кількість поданих заявок на винаходи за національною процедурою від вітчизняних заявників зменшилась на 31% ;

6. досить гострою проблемою є освіта у сфері інтелектуальної власності, неналежний рівень фахової підготовки суддів, працівників органів МВС, СБУ, митної та податкової служб та інших спеціалістів, діяльність яких пов'язана з відносинами інтелектуальної власності. В Україні наразі лише 16 вищими навчальними закладами здійснюється підготовка фахівців зі спеціальності «Інтелектуальна власність»;

7. важливим питанням також виступає проголошення держави одним із суб'єктів права інтелектуальної власності. Зокрема при припиненні охорони прав інтелектуальної власності на будь-які результати творчої діяльності, скасуванні чинності патентів, а також у випадках відсутності у суб'єкта права інтелектуальної власності спадкоємців за законом і заповітом, право інтелектуальної власності повинно переходити до держави.

З вищезазначеного можна зробити висновки:

1) необхідно внести до Цивільного кодексу України правові норми, які б регулювали введення об'єктів права інтелектуальної власності до цивільного обороту, оцінку вартості прав інтелектуальної власності;

2) визначальним етапом в судовій системі України має стати створення Суду з питань інтелектуальної власності (Патентного суду), що забезпечило б ефективний адміністративний та судовий захист прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності;

3) досить вагомим є також питання підвищення рівня освіти у сфері інтелектуальної власності, зосередження уваги на більш досконалому вивченні курсу «Інтелектуальна власність» та масштабнішою підготовкою фахівців з цієї спеціальності вищими навчальними закладами України.

Отже, право інтелектуальної власності потребує надійного й ефективного правового механізму охорони та захисту. Творці мають всіляко заохочуватися до творчої інтелектуальної діяльності, а держава – більше піклуватися про свій найцінніший капітал – інтелектуальну власність.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Івачевська Т. В. Державна політика в сфері інтелектуальної власності в Україні / Т. В. Івачевська // Економіка та держава. – 2011. – №9. – С.134-137
3. Кузнецова Н., Кохановська О. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності / Н. Кузнецова, О. Кохановська // Право України. – 2014. – №3. С. 21-29.
4. Кузнецова Т. В. Становлення і розвиток законодавства та діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності / Т. В. Кузнецова // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2012. – №1 – С. 36-40.
5. Рудник Т., Закорецька Г. Проблеми захисту права інтелектуальної власності в Україні: теоретичний аспект / Т. Рудник, Г. Закорецька // Підприємництво, господарство й право. – 2012. – №8. – С.8-10

Солодовник М. Г.

(наук. кер. – к.ю.н. Коломієць П. В.)

студентка IV курсу юридичного факультету,

Полтавського інституту економіки і права

«Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна”